

College informatiebrief

Onderwerp: Stand van zaken lobby gemeentefonds

Datum: 17 februari 2022

Portefeuille P. Vat

De afgelopen periode hebben wij u regelmatig via een CIB geïnformeerd over de herverdeling van het gemeentefonds en onze lobby om het nieuwe verdeelvoorstel te wijzigen. De laatste stand van zaken was dat tijdens de ALV van de VNG op 13 januari 2022, mede door toedoen van Sliedrecht, een resolutie is aangenomen. Die resolutie roept het ministerie van BZK op om volledig recht te doen aan het ROB advies en de vier niet-vrijblijvende randvoorwaarden die zij benoemen.

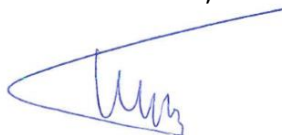
Lobby-brief over instellingsgemeenten

Eén van die randvoorwaarden is het heroverwegen van de maatstaven in het sociaal domein. Deze is zeer belangrijk voor Sliedrecht omdat wij als gemeente met een groot zorgprofiel hier zwaar geraakt worden. Om dit specifieke punt onder de aandacht te brengen in Den Haag hebben wij in samenwerking met Gennep en met steun van 14 andere gemeenten een brief verzonden naar de betrokken ministeries en de Tweede Kamer.

De brief treft u als bijlage en bevat een nadere toelichting en argumentatie waarom het nieuwe model op dit onderdeel niet voldoet. U kunt deze brief gebruiken om ook in uw eigen politieke netwerk in Den Haag deze kwestie onder de aandacht te brengen.

Wij blijven u de komende periode op de hoogte houden.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Sliedrecht,
De secretaris, De burgemeester,

N.H. Kuiper mca mcm

mr. drs. J.M. de Vries

Bijlagen

1. Brief instellingsgemeente

Datum : 15 februari 2022

Behandelaar : Raymond Bergevoet (gemeente Genneep)
Sjoerd Swinkels (gemeente Sliedrecht)

Onderwerp : Instellingsgemeenten geraakt door herijking gemeentefonds

Beste meneer/mevrouw,

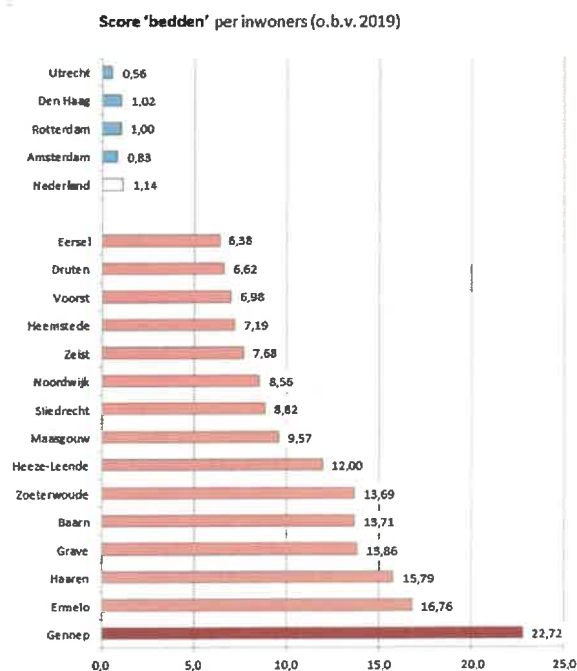
De herijking van het gemeentefonds is actueel en urgent. Het ministerie van BZK heeft een nieuw verdeelmodel uitgewerkt ter vervanging van het huidige, gedateerde systeem. Uit verschillende onderzoeken en second opinions blijkt dat het nieuwe model op diverse onderdelen tekort schiet en een averechts effect heeft. Grote groepen gemeenten komen financieel verder onder druk te staan en worden niet voorzien van voldoende middelen om de grote opgaven in onder meer de zorg, jeugd, woonsector en klimaat aan te pakken.

De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) gaat in haar kritische reactie zelfs zo ver om te concluderen dat het nieuwe verdeelmodel niet transparant, niet uitlegbaar, niet robuust en niet kosten georiënteerd is. Volgens de ROB is aanpassing noodzakelijk en kan het nieuwe model pas ingevoerd worden als aan vier niet-vrijblijvende randvoorwaarden is gedaan. Dit standpunt is door de gemeenten ondersteund in de resolutie "Naar een uitlegbaar en stabiel beter verdeelmodel gemeentefonds" die tijdens de ALV van de VNG van 13 januari 2022 met 90% van de stemmen is aangenomen.

Instellingsgemeenten in het nadeel

Eén van de groepen die hard geraakt worden door de onvolkomenheden en weeffouten in het nieuwe model zijn de zogenaamde 'instellingsgemeenten'. Deze gemeenten kenmerken zich door een relatief grote concentratie aan instellingen met verblijf (veel 'bedden'). Dit betreft zorgvoorzieningen voor bijv. verstandelijke gehandicapte inwoners, jeugd met problematiek, doven, blinden.

De grafiek toont de gemeenten met het hoogste aantal 'bedden' per 1.000 inwoners. Zonder uitzondering zijn dit 'nadeel-gemeenten' in het nieuwe model, waarbij het effect in het sociaal domein voor allen minimaal € 100,- per inwoner negatief is. In algemeen geldt dat voor alle gemeenten met een totaal nadelig herverdeeleffect

van minimaal € 100,- per inwoner het in maar liefst 70% van de gevallen om een instellingsgemeente gaat.

Het zijn duidelijke en vooral ook zorgwekkende cijfers die de manco's in het nieuwe model blootleggen. Het beeld is dat het nieuwe model voor het sociaal domein beter zou zijn dan het oude model. Voor instellingsgemeenten is dit dus beslist niet het geval.

Oorzaak: het is te 'lastig'.

De positie van de instellingsgemeenten in deze 'lijstjes' is geen toeval. De reden hiervoor is dat maatstaven als uitkeringsontvangers minus bijstandsontvangers, wajongers en aantal bedden geen onderdeel meer uitmaken van het nieuwe verdeelsysteem. Het vereenvoudigen van het verdeelmodel is te ver doorgeschoten, met als gevolg dat de kenmerken van juist instellingsgemeenten niet langer deel uitmaken van het verdeelmodel.

Door AEF is op basis van de uitschietersanalyse al geconcludeerd dat het nieuwe model op één onderdeel relatief veel afwijkt van de feitelijke kosten. Het zogenaamde 'aansluitverschil'. Het betrof de opname van het aantal instellingsbewoners in het verdeelmodel. AEF stelt hierover: "het valt op dat enkele gemeenten met grote negatieve aansluitverschillen veel en/of grote zorginstellingen hebben."

De motivatie om in het nieuwe verdeelmodel geen maatstaf op te nemen voor de aanwezigheid van zorginstellingen is geen inhoudelijk, maar een praktische. AEF stelt: "Deze optie is destijds uitgebreid gewogen in de begeleidingscommissie Jeugd/WMO en de stuurgroep. Er is besloten het aantal zorginstellingen niet als maatstaf op te nemen aangezien de operationalisering complex is, niet alle zorginstellingen in dezelfde mate tot extra kosten leiden en niet duidelijk was in hoeverre de invloed van zorginstellingen zich beperkte tot de gemeente grenzen."

AEF: Aanwezigheid instellingen leidt tot hogere kosten voor gemeenten

Opvallend genoeg ziet AEF wel degelijk bewijs dat de aanwezigheid van de instellingen tot hogere kosten leidt voor gemeenten waar deze gevestigd zijn:

- Jongeren die uitstromen blijven vaak in de nabijheid van de instelling wonen;
- Ook bewoners die uitstromen uit instellingen voor volwassenen kunnen kosten opleveren;
- De aanwezigheid van een zorginstelling verkleint de drempel tot hulp en leidt op die manier tot een aanzuigende werking;
- Bewoners die drie maanden in een instelling met verblijf wonen hebben recht op een bijstandsuitkering;
- Het blijkt dat alle uitschieters met een sterk negatief aansluitverschil op het cluster participatie relatief veel instellingsbewoners met een bijstandsuitkering hebben.

Gevolg: kwetsbare inwoners de dupe

Het wrange aan de situatie is nu dat gemeenten met relatief veel kwetsbare inwoners fors gekort worden op het gemeentefonds omdat het 'te lastig' is een goede maatstaf op te nemen. De middelen die nodig zijn om hen de noodzakelijke ondersteuning te bieden veranderen echter niet. De harde conclusie is dat deze kwetsbare groep mensen de dupe wordt. En dat bovendien, zonder de juiste ondersteuning, de (zorg)kosten op langere termijn alleen maar hoger worden. Bovendien raakt het ook de directe omgeving van de instellingen en zet het de draagkracht en tolerantie in de buurten onder druk. Er is op deze manier geen ruimte om hier met elkaar aan te werken. Deze effecten kunnen natuurlijk nooit de bedoeling zijn bij een afweging rondom het 'operationaliseren van een verdeelsysteem'. Kunt u het aan deze mensen uitleggen?

Oplossing: maak het systeem meer kosten-georiënteerd

Uit de rapporten van AEF en de ROB blijkt dat de maatstaven in de nieuwe verdeling niet de volledige breedte dekken van de relevante thema's om voor de clusters WMO en Jeugd tot een evenredige en deugdelijke verdeling van middelen te komen. Vanuit dit perspectief is het niet gewenst dat, zoals nu wel het geval is, het aantal maatstaven op deze clusters te sterk wordt gereduceerd. Door toevoeging van maatstaven gericht op de sociaaleconomische, psychische en gezondheidkundige aspecten van huishoudens is het mogelijk de aansluiting tussen instellingsgemeenten, de kwetsbare doelgroep en de daarmee samenhangende kosten te versterken. Daarmee wordt het systeem meer kosten georiënteerd en beter uitlegbaar. En zorgt het er vooral voor dat instellingsgemeenten voldoende middelen hebben om kwetsbare inwoners van voldoende en kwalitatief goede zorg te voorzien.

Tot slot

Wij dringen aan op het heroverwegen van de voorliggende voorstellen, waarbij specifiek aandacht wordt geschonken aan de onevenredig grote en niet uit te leggen gevolgen voor gemeenten die voorzien in onmisbare zorg voor de zwakkeren in onze samenleving.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met:

Raymond Bergevoet	Concerncontroller a.i.	Gemeente Gennep	06-23552476
Sjoerd Swinkels	Strategische adviseur	Gemeente Sliedrecht	06-36575080

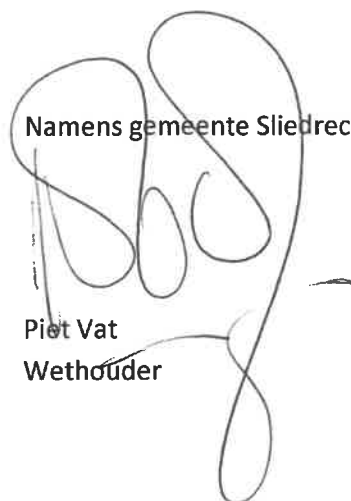
Met vriendelijke groet,

Namens gemeente Gennep,

Janine van Hulsteijn
Wethouder

Namens gemeente Sliedrecht,

Piet Vat
Wethouder

Deze brief wordt verzonden door de gemeente Gennep en de gemeente Sliedrecht en ondersteund door de navolgende gemeenten:

Namen gemeenten

Baarn

Berg en Dal

Drimmelen

Druten

Ermelo

Gennep

Laren

Losser

Maasgouw

Sliedrecht

Son en Breugel

Utrechtse Heuvelrug

Voorst

Vught

Zoeterwoude

Instellingsgemeenten en de herverdeeeffecten (hve) absoluut en per inwoner (hve pi)

gemnr19	gemnaam19	inwo	bedden	bedden p.i.	totaal hve	hve pi
907	Gennep	17.071	387.903	22,72	-2.042.943	-120
233	Ermelo	26.858	450.229	16,76	-2.977.938	-111
788	Haaren	14.195	224.110	15,79	-1.225.632	-86
786	Grave	12.483	173.010	13,86	-422.808	-34
308	Baarn	24.767	339.604	13,71	-3.321.975	-134
638	Zoeterwoude	8.450	115.705	13,69	-646.190	-76
1.658	Heeze-Leende	15.964	191.625	12,00	-487.357	-31
1.641	Maasgouw	23.716	227.030	9,57	-599.266	-25
610	Sliedrecht	25.026	220.816	8,82	-2.623.379	-105
575	Noordwijk	42.859	366.686	8,56	-4.144.747	-97
355	Zeist	63.934	491.263	7,68	-6.590.142	-103
397	Heemstede	27.286	196.178	7,19	-2.170.188	-80
285	Voorst	24.417	170.409	6,98	-730.349	-30
225	Druten	18.797	124.465	6,62	-2.086.100	-111
770	Eersel	19.110	121.910	6,38	-1.443.568	-76
865	Vught	26.396	167.518	6,35	-1.227.030	-46
351	Woudenberg	13.166	83.220	6,32	-1.271.991	-97
569	Nieuwkoop	28.628	175.930	6,15	-379.783	-13
168	Losser	22.622	111.519	4,93	-1.721.674	-76
1.945	Berg en Dal	34.798	160.408	4,61	697.137	20
1.711	Echt-Susteren	31.638	145.313	4,59	396.074	13
400	Den Helder	55.604	243.201	4,37	-1.865.893	-34
845	Sint-Michielsgestel	28.991	124.569	4,30	-1.265.260	-44
473	Zandvoort	17.011	73.000	4,29	1.908.791	112
86	Opsterland	29.723	121.910	4,10	-348.875	-12
1.581	Utrechtse Heuvelrug	49.515	200.212	4,04	-3.408.960	-69
1.702	Sint-Anthonis	11.606	46.720	4,03	-770.490	-66
1.680	Aa en Hunze	25.386	101.570	4,00	-184.426	-7
677	Hulst	27.524	109.681	3,98	4.322.791	157
274	Renkum	31.302	119.044	3,80	-1.416.422	-45
848	Son en Breugel	16.904	64.240	3,80	-768.315	-45
106	Assen	67.963	257.748	3,79	-2.984.901	-44
1.719	Drimmelen	27.150	97.820	3,60	-164.280	-6
417	Laren	11.195	39.925	3,57	-171.312	-15
687	Middelburg	48.544	168.902	3,48	2.021.348	42
398	Heerhugowaard	56.742	193.115	3,40	-5.583.330	-98
762	Deurne	32.362	109.673	3,39	555.729	17
213	Brummen	20.698	70.080	3,39	-519.530	-25
861	Veldhoven	45.337	152.737	3,37	-694.389	-15
965	Simpelveld	10.516	34.310	3,26	615.438	59

Bron: rekenbestand december 2021, Ministerie BZK